

УДК 378:31.01

Мілько Д.О., д.т.н., проф., Педченко Г.П., к.е.н., доц.
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Педченко Е.П., спеціаліст вищої категорій, викладач-методист
КЗ «Мелітопольський медичний фаховий коледж» ЗОР

ПРИНЦИПИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті розглянуто сутність та завдання інтерактивного навчання у закладах вищої освіти. Висвітлено основні дидактичні та методичні принципи інтерактивного навчання студентів вишу. Визначено позитивні наслідки інтерактивного навчання для суб'єктів вищої освіти.

Ключові слова: інтерактивне навчання, заклади вищої освіти, дидактичні принципи, методичні принципи.

Постановка проблеми. Проблема активізації пізнавальної діяльності, розвитку самостійності і творчості студентів була і залишається однією з актуальних завдань педагогіки вищої школи. Сучасна орієнтація освіти на формування компетенцій як готовності і здатності людини до діяльності і спілкування передбачає створення дидактичних і психологічних умов, в яких учасник освітнього процесу може проявити не тільки інтелектуальну і пізнавальну активність, але й особистісну соціальну позицію, свою індивідуальність, що дозволяє виразити себе як суб'єкт навчання.

Вимоги до професіоналізму та особистості фахівця спонукали шукати нові парадигми реформування вищої освіти, її нові моделі і технології, інноваційні підходи, форми і методи навчання. Як вважають науковці і практики, здобуття знань, формування умінь і навичок, розвиток особистісних і професійно значущих якостей у процесі підготовки майбутнього фахівця є найбільш ефективними за умови використання в освітньому процесі інтерактивних методів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади застосування сучасних технологій у навчальному процесі вищої школи розкрито у працях І. М. Богданової, А. А. Вербицького, О. В. Козлова, М. Л. Разу, В. А. Семиченко, С. О. Сисоєвої, Ю. П. Сидоренко, П. М. Щербаня та інших дослідників.

Активні методи навчання інтенсивно розробляли такі вчені, як Л. К. Асімова, О. В. Баєва, Н. Н. Богомоллова, Ю. Н. Ємельянов, В. П. Захаров, Д. Н. Кавтрадзе, Е. А. Михайлова, В. Я. Платанов, А. П. Панфілова, Л. А. Петровская, А. М. Смолкін, Н. Ю. Хрящева та ін. закордонні спеціалісти Т. Альберг, К. Роджерс, Л. Брандфорд, К. Бенне, Дж. Стюарт, К. Фопель та ін.

Серед моделей навчання автори виділяють: традиційну або класичну, активну і інтерактивну. При цьому у деяких літературних джерелах інтерактивну модель не відокремлюють від активної. [10].

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є формулювання основних принципів інтерактивного навчання у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу досліджень. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес організований таким чином, що практично всі студенти навчальної групи виявляються втягнутими в процес пізнання, вони мають можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають. Спільна діяльність студентів в процесі пізнання, освоєння навчального матеріалу означає, що кожен вносить свій особливий індивідуальний внесок, йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності

При інтерактивному навчанні викладач здійснює, у першу чергу, поміч у роботі, є одним з джерел інформації. При цьому основне місце в процесі займає не окремий індивід, але група студентів, що активізують та стимулюють один одного.

Інтерактивне навчання призване вирішувати одночасне три завдання, зокрема навчально-пізнавальну, що передбачає придбання конкретних знань та навичок; комунікаційно-розвивальну, пов'язану з загальним емоційно-інтелектуальним фоном процесу пізнання; соціально-орієнтаційну, результати якої реалізуються вже за межами навчального часу та простору.

Принципи навчання – це вихідні теоретичні положення (правила, вимоги), керуючись якими педагог підбирає засоби, методи та прийоми навчання, передбачає його ефективність. Дидактичні принципи спрямовані на оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками з подальшим їх використанням у житті, на досягнення ефективного розвиваючого та виховуючого навчання.

Разом з тим методика навчання має і свою систему методичних принципів. Методичні принципи – це положення, які визначають як основні (загальні), так і другорядні (часткові) параметри процесу навчання певного предмета, а також найбільш ефективні засоби досягнення поставленої дидактичної мети. Методичні принципи виступають у тісному взаємозв'язку один із одним. У загальній методиці методисти підходять до визначення принципів із різних позицій і в зв'язку з цим називають і різні принципи [8].

До основних дидактичних принципів інтерактивного навчання у вишах можна віднести:

- Принцип діалогічної взаємодії, що лежить в основі не тільки взаємодії учасників освітнього процесу, а й в основі змісту цього спілкування, яке найчастіше виступає у вигляді інтерактивного тексту. У процесі такого діалогу у студента може з'явитися бажання обмінятися своїми думками з іншими учасниками професійного спілкування, вирішуючи протиріччя або відкриті питання, що виникли, вже в процесі безпосередньої взаємодії. Реалізація даного принципу забезпечує перетворення суперпозиції викладача і субординованої позиції студента в особистісно-рівноправне співробітництво

людей [1]. Це пов'язано зі зміною ролей і функцій учасників освітнього середовища. Викладач не виховує, не вчить, а актуалізує, стимулює прагнення студента до саморозвитку, вивчає його активність, створює умови для саморуку.

- Принцип співробітництва та роботи в команді з використанням сучасних інноваційних методів навчання, тоді як традиційні побудовані, в основному, на суперництві і конкуренції. Групова робота є важливим компонентом ефективного навчання. Це обумовлено тим, що більшу частину життя люди проводять в малих групах з певними ролями, обов'язками і цілями і змушені постійно взаємодіяти. Але спільна робота є набагато більшим, ніж проста взаємодія. Учасники навчання у співпраці йдуть до спільної мети разом, мають чіткий поділ ролей і обов'язків. Вони повинні колективно виконати певне завдання, з опорою на наявний досвід і знання кожного учасника команди. Передбачається, що багато студентів краще вчаться у інших, ніж від прямого маніпулювання об'єктами. В результаті спільної роботи повинно бути вироблено нове знання, з яким згодні всі члени команди [2,5].

- Використання ігрових методів у системі вищої освіти, з першого курсу до випускного, дозволяє домагатися діагностованих результатів, перейти від пасивного споживання інформації студентами до їх активної участі в процесі навчання. Гра активізує мовну діяльність учнів і знімає монотонність при формуванні мовних навичок. Ігрові технології «дозволяють опанувати досвідом діяльності, схожим з тим, який вони отримали б в реальному житті, отже створюють потенційно більш високу можливість переносу знань і досвіду діяльності з навчальної ситуації в реальну [3,4].

Застосування в навчанні тренінгового підходу, орієнтованого не так на правильну відповідь, як на постановку питань і пошук відповідей, коли створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою студентів безліч варіантів розвитку і вирішення проблеми, що робить процес навчання цікавим, необтяжливим. Тренінгова форма має бути корисним доповненням до професійного навчання, яке передачею спеціалізованих знань, необхідних в конкретній сфері діяльності, отже їх доцільно включати в програму після освоєння студентом теоретичного курсу або ближче до завершення професійного навчання. Найбільша ефективність від цього підходу, на наш погляд, буде досягнута при проведенні циклу тренінгів, які проходять з певною періодичністю, що дозволить з максимальною користю забезпечити освітній процес, як з точки зору накопичення теоретичних знань, так і з точки зору отримання та відпрацювання вдосконалення навичок [7, 9].

Серед основних методичних принципів інтерактивного навчання, що застосовуються у вищій школі, доцільними є:

- ретельний відбір навчальної та професійної лексики, робочих термінів, умовних понять;

- всебічний аналіз конкретних практичних прикладів професійної діяльності, в якій студенти виконують різні рольові функції;

- активне використання технічних навчальних засобів, за допомогою яких ілюструється навчальний матеріал;
- постійна підтримка викладачем активної внутрішньогрупової взаємодії;
- оперативне втручання викладача у хід дискусії у разі виникнення непередбачених труднощів, а також з метою пояснення нових для студентів положень навчальної програми;
- програвання ролей з урахуванням індивідуальних і інтелектуальних здібностей студентів;
- здійснення взаємодії в режимі суворого дотримання сформульованих викладачем норм і правил;
- навчання прийняттю рішень в умовах регламенту і наявності елементу невизначеності в інформації.

З огляду на вищесказане, викладачі, перш ніж приступити до освоєння інтерактивних технологій, повинні здійснити певний самоаналіз, який дозволить їм упевнитися, що вони повною мірою мають не тільки розвинений аналітичний і творчий потенціал, не лише мотиваційну готовність до формування відповідних компетенцій у студентів, а й усвідомлення того, що їх інтерес до студента, доброзичливість і терпимість, почуття такту і психологічна грамотність є певної філософією, тобто світоглядом.

Ефективність реалізації принципів організації, очікуваних потреб студентів і методологічних переваг інтерактивного навчання залежить від суворого дотримання етики професійних відносин, цільової та методичної придатності і багаторазового відпрацювання технологій і навчального матеріалу, впевненості викладача в своїх силах, його вміння запобігати можливим конфліктам, а при необхідності і управляти ними [6].

Висновки. Впровадження вищевказаних принципів інтерактивного навчання має позитивні наслідки для кожного з суб'єктів освітнього процесу. Зокрема, для студента воно втілюється у:

- досвід активного освоєння навчального матеріалу у взаємодії з навчальним оточенням;
- розвиток особистісної рефлексії;
- освоєння нового досвіду навчальної взаємодії, переживань;
- розвиток толерантності.

Корисним для навчальної мікрогрупи стане:

- розвиток навичок спілкування та взаємодії в малій групі;
 - формування ціннісно-орієнтаційної єдності групи;
 - заохочення до гнучкої зміни соціальних ролей в залежності від ситуації;
 - прийняття моральних норм і правил спільної діяльності;
 - розвиток навичок аналізу і самоаналізу в процесі групової рефлексії;
 - розвиток здатності вирішувати конфлікти, здатності до компромісів.
- Очевидним здобутком для самої системи «викладач-група» має стати:
- нестандартне відношення до організації освітнього процесу;

- багатовимірне освоєння навчального матеріалу;
- формування мотиваційної готовності до міжособистісної взаємодії не тільки в навчальних, а й у позанавчальних ситуаціях.

Отже, незважаючи на всі складнощі, інтерактивне навчання поступово завойовує все більше прихильників в практиці вищої освіти, оскільки робить процес навчання більш мотивованим, продуктивним, емоційно насиченим, особистісно-розвиваючим і, як слідство, більш якісним. Інтерактивне навчання має великий освітній і розвиваючий потенціал і забезпечує максимальну активність студентів в навчальному процесі.

Список використаних джерел.

1. Bezukladnikov K., Kruze B., Mosina M. Interactive Approach to ESP Teaching and Learning. *World Applied Sciences Journal (WASJ)*. 2013. Vol. 24, Issue 2, P. 201–206.

2. Graham C. R., Misanchuk M. Computer-mediated learning groups: Benefits and challenges to using groupwork in online learning environments. *Online collaborative learning: Theory and practice*. 2004. Т. 1. №. 8. С. 1–202.

3. Stevens R. Role-play and student engagement: reflections from the classroom. *Teaching In Higher Education*. 2015. Vol. 20, Issue 5. P. 481–492.

4. Князев А. М., Одинцова И. В. Системные игры в воспроизводстве образовательных структур и отношений субъекта профессиональной деятельности. *Мир психологии*. 2007. № 3. С. 197–207.

5. Краснова Т. И. Сотрудничество и кооперация в электронном образовательном пространстве. *Молодой ученый*. 2015. №11. — С. 1375-1378.

6. Мерінова С.В., Половенко Л.П. Методичні основи інтерактивного навчання. *Інтерактивний освітній простір ЗВО: матеріали Всеукраїнського науково-практичного вебінару (м. Вінниця, 4 березня 2019 р.)* / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. – Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ. 2019. с.33-36

7. Овчинникова И. С., Кобзева Н. А. Тренинг как технология активного обучения. *Молодой ученый*. 2015. №10. С. 1239-1241.

8. Пионова Р.С. Педагогика высшей школы: Учеб. пособие. Мн.: Университетское. 2002. 256 с.

9. Сидоров С. В. Тренинг как форма активного обучения [Электронный ресурс] URL: <http://si-sv.com/publ/14-1-0-387>

10. Ягоднікова В. В. Я Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал». 2009. 80 с.

Milko D.O., Pedchenko G.P., Pedchenko E.P. Principles of interactive learning for student in higher education institutions

Summary. The essence and tasks of interactive learning in higher education institutions are being considered in the article. The basic didactic and methodical principles of interactive teaching of students of the university are highlighted. Positive consequences of interactive learning for the subjects of higher education are determined.

Key words: interactive learning, higher education institutions, didactic principles, methodical principles.